

Antonius Jan Glazemaker
1931 - 2018

SOBERHEID & OVERVLOED

Antonius Jan Glazemaker

1931 - 2018

'Met Glazemaker gingen de ramen open.'

p. 16

Even somberen over soberen

De waarde van soberheid

'Waarom zit ik hier achter een kopje soep?'

p. 4

Ik sober, jij sobert, maar hij...

Westfriese samenspraak

'Nou ja, voorlopig hebben we nog koffie.'

p. 6

Schele hoofdpijn

Of leven in overvloed

'Zo wordt het leven tot een feest.'

p. 12

En verder:**Column**

Transfiguratie..... 3

Geloven met de voeten in de klei

Tiny church in Almere-Poort..... 8

Een kerk waar veel kan

Nederlandse priesterkandidaat in de Zweedse Kerk..... 14

Teus, de buurman | Zo'n bijzondere man!

Twee herinneringen aan aartsbisschop Glazemaker..... 20

Ook in goede herinnering heengegaan

Frans Teunissen, Hans Knottnerus en Jan van de Velde..... 22

Service

Berichten, agenda en colofon..... 23

De Achterkant

Keep calm and stay sober!..... 24

Soberheid & Overvloed**Redactioneel**

Onverwacht werd deze editie van 'De Oud-Katholiek' een andere dan we als redactie voor ogen hadden. Het plan was om het nummer geheel te wijden aan het begrip 'soberheid', immers, het verschijnt midden in de veertigdagentijd, waarin we het over het algemeen wat rustiger aandoen met consumeren of waarin we ons wat minder laten afleiden en ons richten op wat in ons leven echt van belang is, uitziende naar de Goede Week en Pasen.

Maar toen overleed emeritus aartsbisschop Antonius Jan Glazemaker en besloten we dat we dat niet af konden doen met een eenvoudig in memoriam. Dus vroegen we de eerste priester die hij ooit wijdde, Wietse van der Velde, om een levensloop te schrijven en twee oudgedienden uit de kerk (tevens oud-redactieleden) om hun ervaringen met Glazemaker te beschrijven: voormalig secretaris van het Bisschoppelijk Bureau, Emile Verhey, als 'de buurman in Amersfoort' en Adrie Paasen als oud-lid van het Collegiaal Bestuur. Dat zijn nagedachtenis inspiratie voor ons allen mag zijn...

Rest dus een sober deel over 'soberheid'. Wilma Kramer legde een fictief gesprek vast tussen twee buurvrouwen (en we raden u aan een stevig Westfries accent te horen tijdens het lezen van de tekst), Robert Frede sombert wat voor zich uit over soberheid, maar komt in vreugde uit bij het idee van de vrije mens en Marieke Ridder had een productieve periode door twee bijdragen te leveren: een interview over een sobere, maar uiterst creatieve vorm van (protestantse) kerk zijn in Almere-Poort en een gesprek met een Nederlandse priesterkandidaat in de Kerk van Zweden waarmee de Unie van Utrecht in januari de volledige kerkgemeenschap vierde. Tenslotte schrijft aartsbisschop Joris Vercammen op ons verzoek wat hij toch bedoelde met de keuze voor zijn bisschoppelijke 'wapenspreuk': 'Opdat zij leven hebben in overvloed'. Al met al hopen we u hiermee een lezenswaardig nummer te hebben geboden en we wensen u een mooie tocht door de veertig dagen en alvast een zalig Pasen!

De redactie

Transfiguratie

Column Frans Bossink

Een vriend appte me enthousiast een filmpje van een muziekkorps dat door mijn favoriete carnavalsstad Keulen trok. Begin januari zelf opgenomen, weken voordat het tumult echt losbreekt dus. Kleurige uitdossing, vrolijke inhaakdeun. Maar de meeste omstanders leken niet onder de indruk en hielden hun aandacht bij smartphone en etalages. Dat contrast vond ik nog het grappigst. En ergens ook verontrustend. Word je uitgenodigd voor een feest, kijk je de andere kant op!

Maar ik herken het ook. Nee, nu niet, ik heb teveel aan mijn hoofd. Ik moet dit nog doen en dat, geen tijd voor flauwekul. En al weet ik dat ik mezelf tekort doe met wat ik denk te moeten, toch sjouw ik door. Totdat ik me laat verleiden. En het moeten loslaat. En met rare hoed en schmink op me begeef in het gedruis, de gekte. Reageer op malle neus en mooie pet. En mezelf laat bewonderen. Lach, drink, zing, dans. Liederlijkheid alom. En zo ont-moet, me laat ont-moeten. En mezelf word. Vrij.

Als ik op de ochtenden daarna zonder stem wakker word, zingt het nog na in mijn hoofd. Al vervaagt dat langzaam wanneer de soberheid het roer weer overneemt. Heimwee voel ik dan. Een beetje treurig. Maar ik hoef maar even zo'n melodietje te fluiten of het springt weer op in me. Ik weet dat het in me leeft, de transfiguratie.

Een studentenpastor, inmiddels zaliger, vroeg eens in een gesprekskring: 'Stel je voor, je ontmoet de Eeuwige, wat zou die je nou voorleggen?' Er kwamen natuurlijk allerlei antwoorden. Zelf had hij het mooiste: 'Ik denk dat we de vraag krijgen: Heb je wel genoeg feest gevierd in je leven?'

Ik moet denken aan mijn eerste oud-katholieke kerkdienst. Lang geleden. Het was Paasmorgen. Bisschop Glazemaker ging voor. Vlak voor de tafeldienst vroeg hij aan de kinderen: 'Wat doe je als je feestviert?' 'Dansen!' was het antwoord. 'Nou, dan gaan we dansen.' En ze dansten in een kringetje om het altaar. Door de ramen schitterde de zon op zijn goudkleurige gewaad. Transfiguratie.

Robert Frede

Met Aswoensdag gaan we weer de veertigdagentijd in. En soberheid is één van de kernwoorden van deze periode, die eindigt met de Goede Week, waarin het lijden en sterven van Jezus centraal staat met als ontknoping zijn verrijzenis met Pasen. In de kerk wordt de kleur paars, veel parochies staken het wieroken tijdens de vieringen en van vroeger herinner ik mij minder kaarsen op het altaar, minder uitbundige bloemen, zelfs tinnen kannetjes voor water en wijn. Heel teatraal eigenlijk. Veel parochies kennen ook de traditie van de vastenmaaltijd – een sobere maaltijd, waarna het geld dat men thuis heeft ‘uitgespaard’ aan een goed doel wordt geschonken. Zoals eerder zal ik daaraan ook dit jaar weer meedoen in de Evangelische Broedergemeente hier in Haarlem. Het is mooi en tegelijk...

Soberheid als begrip roept bij mij – als ik eerlijk ben – niet veel positiefs op. Ik denk dan aan protestantse kerkgebouwen met weinig kleur en weinig symboliek, waar bij nader inzien de simpele kronen toch van kostbare materialen zijn gemaakt, de strakke houten tafel uit tropisch hardhout is vervaardigd en de robes op de predikantsportretten van het allerfijnste en kostbaarste fluweel blijken te zijn. Een ‘monumentale soberheid’ om het zo maar te zeggen. Op mij komt het niet bijster vreugdevol over; ik ben onder de indruk en toch word ik er niet blij van. Eerder het tegendeel: zal het in het paradijs ook zo zijn?

Maar als ik dan niet zo warm wordt van die gedachten aan soberheid – is mijn wereld dan het tegenovergestelde? Hoe ziet dat tegenovergestelde er dan uit? Op het toilet in mijn Amsterdams studentenhuis hing altijd een prent van de ‘brede en

de smalle weg’. Je kon zien hoe je langs een smalle, sobere weg naar de hemel en het paradijs kwam – maar dat was echt geen leuke weg – of je kon rechtstreeks de hel ingaan door de brede weg te volgen met zijn kroegen, gokpaleizen en bordelen. Een stichtelijk boekwerk erbij lichtte de verschillende staties toe. Over de wervende kracht van dit soort verhalen voor de zoekende christenheid bleef ik mij altijd verbazen. Wordt christen-zijn al snel een vreugdeloos gebeuren?

Slecht geweten

Als we eerlijk zijn, moeten we toegeven dat we in Nederland in overvloed leven. Niet iedereen beleeft het op ieder moment zo, maar - zeker in vergelijking met de levensomstandigheden in veel andere landen - leven ook de armen in Nederland nog redelijk comfortabel. Niemand wordt door honger bedreigd, de basisgezondheidszorg is er voor iedereen en ook scholing is in de regel toegankelijk. Daar is lang voor gestreden en hard aan gewerkt en bovendien betalen we er met z'n allen een flink bedrag voor. Toch kennen we allemaal wel een zeker onbehagen over onze weelde. We zijn vaak gemakkelijk aan te spreken op onze levensstijl – maar dan meestal in die zin dat we een slecht geweten ontwikkelen zonder dat we ons gedrag aanpassen. Ik rijd bijvoorbeeld geen auto, maar ga altijd met de fiets en het openbaar vervoer. Maar of dat soberheid betekent, vraag ik mij af; ik reis namelijk wel graag in de wereld rond. Ik woon in een groot huis en hou van mooie dingen. Tegelijk merk ik in gesprekken dat mensen zich tegenover mij rechtvaardigen en uitvoerig uitleggen waarom zij wel met de auto reizen, terwijl ik daar helemaal niets over heb gezegd. Alleen al het feit dat ik iets niet doe nodigt de ander kennelijk uit zijn wel te

verklaren. Omgekeerd ken ik dat ook: ik eet graag vlees (het is bijna een coming out om dat toe te geven) en als ik met vegetariërs ben, heb ik altijd de drang uit te leggen waarom ik dat doe.

We leven goed. Maar dat geeft ook regelmatig een ongemakkelijk gevoel. Dus dan toch maar weer die vastenmaaltijd. Die bestrijdt dat gevoel een beetje, maar tegelijk denk ik: waarom zit ik hier na een dag hard werken eigenlijk met een broodje en een kop soep? Ik heb daar helemaal geen zin in en lekker is het vaak ook al niet. En dat laatste vind ik, om maar eens iets te bekennen, wel erg belangrijk.

Voor mij betekent geloven ook: uit overtuiging handelen en weten wat je doet. Dat hoeft zeker niet altijd in te houden dat het ook leuk is. Het tegenovergestelde is echter zeker ook niet waar: dat het pas goed is in de ogen van God als je iets tegen je zin hebt gedaan of als je er niet van hebt genoten. Zoals mijn huisgenoten vroeger zeiden: ‘Doe maar een schepje zand op je slagroomtaart, het is vastentijd!’ Zo bederf je de taart die een ander ook niet meer kan eten, het is voor jezelf niet meer lekker en in de hemel hebben ze er ook niks aan.

Simon Schama

‘Overvloed en Onbehagen’ was de titel van een spraakmakend boek van de Britse historicus Simon Schama in de jaren tachtig van de vorige eeuw. Hij beschreef daarin hoe leven in weelde in de Gouden Eeuw ook een breed gevoel van onbehagen met zich meebracht. Dat vertaalde zich in veelvuldige activiteiten op sociaal gebied. De hofjes die we nu nog in veel Nederlandse steden kennen, maakten een ongekende bloei door: de rijke burger trachtte zijn geweten te sussen. Want hun grote vermogens

waren niet in alle gevallen op de meest christelijke manier bij elkaar gebracht. En dat bleef knagen. En dat deed het zeker omdat ‘genot’ toch al als iets negatiefs werd gezien. Maar leidde dat onbehagen ook tot ander handelen in het dagelijks leven van de burgerij? Niet werkelijk: arm werd niet gauw rijk en ook in de kerk kende iedereen zijn plek wel.

Misschien ligt daar wel de oorsprong van mijn onbehagen: we kunnen in deze vastentijd wel even soberder – rustiger en eenvoudiger – aandoen. Dat staat ons mooi. Maar we doen het ook gemakkelijk, omdat we weten dat we daarna gewoon weer doorgaan als altijd. Een écht kiezen en omdenken lijkt mij belangrijker. Maar vooral: sober betekent nooit alleen maar ‘eenvoudig’ of ‘goedkoop’. Voor we aan versobering doen, is het dringend noodzakelijk om stil te staan bij de oorzaken en de gevolgen van onze welstand. Soms helpt het ondernemers uit onderontwikkelde landen juist als ik hun producten koop – en dat is dan weer verre van sober of goedkoop. Soms is weelde juist belangrijk!

Vrij mens

Veertigdagentijd en soberheid is voor mij niet langer een automatisch koppel. Maar veertigdagentijd en bewustwording wel. En soms leidt een boek of thema dat ik mij voorneem in deze tijd te lezen of te overdenken ertoe dat ik daarna mijn leven verander; meer oog heb voor de gevolgen van mijn handelen voor Gods schepping. Want om eerlijk te zijn: uiteindelijk wil ik leven in overvloed – en die kan zeer veelkleurig zijn – en zónder onbehagen. God wenst mij immers als vrij mens!

Ik sober, jij sobert, maar hij sobert niet!

Wilma Kramer

Zoals iedere maandagochtend kwamen de twee buurvrouwen bij elkaar voor het lekkerste kopje koffie na het weekend, waarin voetbal, paardrijden en boodschappen doen de boventoon hadden gevoerd.

- Zo meid, even zitten hè, o, heerlijk, 't is toch echt vloeibaar goud, die koffie van jou!

- Ja dat is het zeker, en geniet er nog maar lekker van want voor je het weet hebben we geen koffie meer!

- Wat bedoel je? Is er een staking? Transportverbod of zit er een schadelijke stof in, zoals bij die eieren laatst?

- Nee, niets van dat al, maar als we zo doorgaan met onze drang naar nog meer welvaart en luxe, dan is er over een tijdje geen koffie meer, bonen kunnen niet meer groeien en dan houdt het op.

- O? Maar hoe dan? Ik snap het verband niet.

- Nou, het heeft allemaal te maken met de klimaatverandering. Die bemoeilijkt namelijk de teelt van koffiebonen. Ik heb het allemaal uit een artikel dat ik in de krant gelezen heb over de Geen Koffiebar. Dat is een koffietentje waar ze geen koffie schenken, maar wel thee, melk en chocolademelk, en dat alles in koffiebekers. Om alvast aan het idee te wennen en om aandacht te vragen voor de situatie van de koffieboeren. Ze hebben te maken met de temperatuur die stijgt en daarmee gepaard gaat ook hevige regenval, wat de teelt niet ten goede komt. De boeren kunnen dan wel gaan verhuizen naar andere gebieden, maar bij dat verhuizen worden weer bomen gekapt, en ontbossing op zich is ook al een oorzaak van uitstoot van broeikasgas.

- Nou daar zeg je wat, we moeten opletten met wat we doen. Ik lees vaak dat we er met z'n allen een potje van maken. Al die uitlaatgassen, iedereen

gaat maar op vakantie met het vliegtuig, gooit plastic in de oceaan, we gooien sowieso te veel weg... Weet je, ik kan me er zo over opwinden: zelf probeer ik zuinig en sober te leven, om te zorgen dat ik niet veel hoeft weg te gooien, kleding bij de tweedehands winkel, ik kook maaltijden die helemaal op gaan. En dan zie ik mijn buurman, je weet wel die rechts van ons woont, die het niet zo nauw neemt met het milieu, zijn afvalbak zit tot aan de rand toe vol! Alles in één bak! En ik maar scheiden, is nog niet eens zo makkelijk hoor, soms moet je plastic van karton trekken, en dat karton moet dan weer in de papierbak, maar ja, ik denk aan de toekomst van mijn kinderen, en aan die van jou!

- O, wat lief van je, maar ik doe er zelf ook aan, hoor! Wij eten minder vlees, ik zoek overal lekkere vegetarische recepten en gelukkig vinden ze het lekker. Maar bij Jan in de familie komt er absoluut geen vleesvervanger op tafel hoor, nee, een bord eten zonder dat bruine goud is geen eten. Weet je, laatst las ik weer ergens dat, ondanks alle campagnes, de vleesproductie in de VS steeds groter wordt, dus dat de mensen meer vlees gaan eten in plaats van minder! Soms denk ik wel eens, waar doe ik het allemaal voor.

- Ja, maar we houden vol. Ook wat betreft reizen en zo. Ook al kunnen we het best betalen, we gaan niet zomaar met het vliegtuig op reis, nee, vakantievieren kan ook op de fiets, of met de trein, in de buurt zijn ook mooie gebieden, je hoeft niet naar alle uithoeken van de aarde om alles maar gezien te

hebben. Mensen met die lijstjes, weet je wel, alles en iedereen moet maar naar Bali, Thailand, rondreizen in Amerika... Ik voed onze kinderen op met de boodschap dat minder meer is, Less is More, dat klinkt wat hipper. Je kunt ook heel gelukkig worden met een eenvoudig leven, met een graadje minder warm in huis, dan doe je gewoon een extra trui aan, met minder computergebruik, met minder... of word ik nu te sober?

- Nee hoor meid, je hebt gelijk. Maar het blijft natuurlijk wel vervelend als wij van alles doen aan het verminderen van de CO2 uitstoot, terwijl die burens en familieleden van ons maar raak leven en zich nergens wat van aantrekken; zij willen toch ook nog langer leven en ook voor hun nageslacht een betere wereld achterlaten?

- Zou je denken, hè? Nou ja, voorlopig hebben we nog koffie, ik ga er maar van genieten! En als dat niet meer kan, dan ga ik wel over op chocolademelk, in een koffiemok, zoals in die Geen Koffiebar van jou!

- Zeker! Alhoewel, ik las gisteren dat de teelt van cacao bonen ook in de gevarenzone komt. Hetzelfde verhaal dus!

- Oké, nu is het genoeg! Ik ga naar mijn buurman en hem eens goed uitleggen hoe hij kan overgaan tot afvalvermindering. Ik laat me toch de chocolademelk niet afnemen!

- Wat ik je brom, ik ga mijn schoonfamilie eens de tent uitvegen!

Een *Tiny Church* in Almere-Poort geloven met de voeten in de klei

Marieke Ridder

Een gesprek met Pieter ter Veen is ook een gesprek met zijn vrouw Klazien. We ontmoeten elkaar in hun zelfontworpen, energie-neutrale en levensloopbestendige huis. Hij is een bedachtzaam formulerende, gedreven emeritus-predikant, zij een enthousiaste voormalige docent en hbo-theoloog. In het zeer geseulariseerde Almere-Poort zijn zij onbedoeld de succesvolle trekkers geworden van een groep gelovigen, De Schone Poort, die in een oude SRV-wagen (de Kerk op Wielen) inwoners opzoekt en een 'tiny church' gaat bouwen. Vanuit een heel sobere, want bijna kansloze uitgangssituatie, ontdekken zij - tot hun verbazing - nu soms overvloed. Een gesprek over presentie en kerkopbouw, dat ook de oud-katholieke 'tiny church' kan inspireren, wanneer zij zoekt naar wegen om in de samenleving zichtbaar en van betekenis te zijn.

Hoe kwamen jullie zeven jaar geleden in Almere-Poort terecht?

Een dominee met emeritaat moet de pastorie uit. Wij wilden centraal in het land wonen, betaalbaar, in de buurt van openbaar vervoer en water. We ontdekten dat we hier een kaveltje konden kopen om zelf te bouwen. Het lijkt naïef, maar we hebben er nooit aan gedacht dat er geen plaatselijke protestantse gemeente zou zijn. We ontdekten dat de Protestantse Kerk ook geen plannen had hier iets van de grond te krijgen. En de dienst Zuiderzeewerken voorzag niet langer in subsidie voor kerkbouw, zoals in de eerste stadsdelen van Almere.

Er zijn hier ook een paar andere, vaak evangelische kerken. Hoe verhoudt de Schone Poort

zich tot hen?

Er is van alles, maar in Poort was niets en men had geen neiging daar iets te beginnen. Alle kerken zijn mentaliteitsgroepen, die vaak ergens op een bedrijfsterrein zitten, omdat hun leden overal vandaan komen. Wij willen kerk zijn in de wijk en voor de wijk. Die wijkoriëntatie van De Schone Poort onderscheidt ons. Wat kan de kerk betekenen in stadsdeel Almere-Poort? Daar wonen nu zo'n 13.000 mensen, maar straks wel 25.000.

Wat was er eerder: jullie met je idee, de SRV wagen, De Schone Poort als groep...

Als je als kerk zichtbaar wilt zijn, heb je een adres nodig, maar er was geen geld om iets te kopen. Er bleek toen een mobiele weekmarkt in Almere-Poort te komen. Het was een gedachtesprong, we zeiden: 'Dan moeten wij misschien ook iets op wielen.' Daarmee gaan we gewoon de markt op, om zichtbaar te zijn. In die tijd kon je pioniersprojecten indienen bij de PKN. Toen heb ik een plan gemaakt voor De Schone Poort, inclusief de kerk op wielen. Bij het pionieren gaat het om het vinden van vormen van kerk-zijn, die passen in deze tijd, in situaties waar de kerk er nog niet of niet meer is. We zijn op weg naar een vorm van een geloofsgemeenschap, en die moet natuurlijk groeien. Je begint met niks. Of, in dit geval, met ons...

Dachten jullie meteen: 'Dit moeten we doen?' Is het een vorm van geroepen zijn te noemen?

Uiteindelijk is het een gevoel van geroepen zijn, je kunt het toch niet maken dat er hier geen kerk zou zijn?

>>>

En dat jullie hier nu kwamen, min of meer per ongeluk, kun je dat interpreteren als iets dat op jullie weg kwam?

Jawel, maar achteraf. Wij lachen veel hier! En ik denk dat er in de hemel ook wel eens om ons gelachen wordt. Als ik mijn loopbaan langsga, is dat aldoor zo gegaan. We hebben tien jaar voor de zending in Indonesië gezeten, terwijl ik naar Zuid-Amerika had gewild, want daar was de bevrijdingstheologie. En, (lacht verwijtend naar Klazien:) jij vond op een website de mogelijkheid om hier te gaan bouwen... Hadden ze van tevoren tegen mij gezegd: 'Jij moet in Almere-Poort iets gaan opstarten', dan had ik gezegd: 'Dat is niets voor mij.'

Klazien: Nogmaals, we zijn heel naïef hier gekomen. Maar kennelijk is er een verantwoordelijkheidsgevoel dat ons deed denken: Hier is een manco en dit kan niet zo blijven. En er was niemand anders om het te doen! Pieter: Dingen gebeuren ons. Die 'tiny church' die we gaan bouwen: het was niet mijn plan een kerk te ontwerpen. Er was een wedstrijd voor 'tiny houses', dus voor duurzame minihuizen. De projectmanager daagde mij uit mee te doen; zij vond het grappig, die dominee die een energie-neutraal huis bouwde. Toen zei iemand: 'Waarom maak je er niet een 'tiny church' van?' Ik vond dat wel een leuk idee, voor de categorie 'zelfvoorzienend en *off-grid*'. Wij wonnen helaas niet. Ik meldde dat op Facebook en toen boden fondsen

zich aan. Afgelopen juni bleek mijn niet-winnende ontwerp niet vergeten door de gemeente. De projectmanager zei: Als jij geld hebt, weet de wethouder een mooie plek.

Dus de gemeente van Almere ging kerkbouw mogelijk maken?

Ja. Ik heb na de wethouder de gebiedsmanager gesproken. Die zei: 'Wat zou je ervan vinden, als die kerk op een paviljoenlocatie in het centrale park zou komen?'

Hoe is het mogelijk, dat de burgerlijke gemeente zo positief was over het idee van een kerk?

Dat komt door wat wij al sinds vijf jaar doen. We doen mee aan allerlei activiteiten voor de wijk. En we hebben net voor de zesde keer een levende kerststal georganiseerd, voor de derde keer met een diner erbij. De eerste keer stonden we in de middle of nowhere, toen nog met zijn tweeën. De tweede keer was het vreselijk weer. Ik wist van een leegstaande parkeergarage en we konden onze stal daarnaartoe verplaatsen. We hebben verschillende taferelen van het kerstverhaal, die worden uitgespeeld door vrijwilligers. Inclusief echte ezels en schapen. En ook eens met een schoppende pony: geen vrede in de stal... Dit jaar kwamen er 800 schoolkinderen en de kinderen van de kinderdagverblijven, en er was een diner voor 129 buurtbewoners. We toveren de parkeergarage om tot een restaurantsetting.

Wie betaalt dat allemaal?

De gemeente! Wij werken aan verbinding in de wijk en nu vragen zij ons erbij, wij hoeven het niet meer te vragen. Voor een jaarlijkse open dag van een zorginstelling, waaraan wij bijdragen, verzinzen we elk jaar iets anders. Onder het motto: 'geloven verbindt', hebben we een familiefiets

gehuurd en een pendeldienst georganiseerd tussen de twee locaties.

Jullie zijn enorm creatief samen...

Het gebeurt. We hebben wel onze nek uitgestoken, maar je weet niet of het opgepakt wordt. Maar inmiddels verwijst het sociale wijkteam door naar ons. Natuurlijk heeft het met creatieve vonken te maken. Maar ook met de Geest. Wij geloven dat Gods Geest nog steeds veel bewerkt. En als de Geest aan het werk is, is Hij ook creatief.

Wat voor gemeenschap is de Schone Poort nu?

We begonnen met een kerkcafé in de huiskamer, met vijf of zes mensen, en ook wel eens met twee of drie. Maar we geloven dat ook dan de Heer in ons midden is. Nu doen we dat in een school: we zijn nu met twintig mensen. We zingen en we bidden en spreken over een Bijbelgedeelte, over hoe we verbindingen leggen met ons dagelijks bestaan. Er is dus geen overweging en aan het eind vragen we: wie neemt de volgende keer de Bijbel mee en wie de pan? Het is heel plat, heel laagkerkelijk.

Jullie hebben een SRV-wagen, maar er zijn ook pioniersplekken die zich juist als een klooster organiseren. Wat pleit er voor het mobiele, en wat voor de vaste plek?

De mensen komen niet naar ons toe, dus wij komen naar de mensen toe. De kerk op wielen en de activiteiten in de wijk blijven. Maar wanneer je naar mensen toegaat, komen die op een gegeven moment ook naar jou. Belangrijk aan een vaste plek is, dat je laat zien trouw en duurzaam aanwezig te willen zijn. Wij voelen ons verwant met de Urban Expression-beweging, die trouw present wil zijn in wijken.

Welke Bijbeltekst inspireert jullie?

Handelingen 3 natuurlijk, over de schone poort.

Via de schone poort kwam je op het tempelplein. Daar zitten de bedelaars. 'Goud en zilver heb ik niet', maar het geloof in Jezus heb ik wel. Het speelt op weg naar de tempel, maar niet in de tempel. Het verhaal is ook voor buiten de tempel van belang want het gaat over mensen, die op hun benen mogen staan. Verder ontstond het natuurlijk associatief: Almere-Poort, Schone Poort.

Waar en hoe komt het Evangelie ter sprake?

Dat is een vraag voor ons. Je wilt dienstbaar present zijn, maar op een gegeven moment hebben mensen ook het evangelie nodig. Het goede moment daarvoor, dat is zoeken, dat kun je niet inplannen. Pas besprak ik iets met iemand. Zij zei: 'Nu ken ik jullie drie jaar en jullie hebben met mij nog nooit over God gesproken.' Ik: 'Wil je dat ik je daar iets over vertel?' Zij: 'Nou, dat hoeft eigenlijk niet, want ik weet zo langzamerhand wel, wat jullie bedoelen.' Kennelijk vertel je toch veel meer dan je je bewust bent. Ken je de schaal van Engel? Die gaat van -12 tot +4. -12 zijn de mensen die God onzin en christenen huichelaars en bedriegers vinden. 0 is het punt van bekering en bij +4 ben je een echte discipel. Die bekering: dat is jouw werk niet, dat is het werk van de Geest. Je mag al blij zijn als mensen opschuiven van -12 tot 'ach, het zijn toch wel aardige mensen.' Dat is -8. Je ziet mensen opschuiven. We hebben nu een notoire heiden als wijze in het kerstspel. Onze evangelische partners zeggen: 'Kan dat wel?' En dan zeggen wij: 'Daar gaan wij niet over, dat is een zaak tussen God en die man.' Wij zijn gericht op de mensen.

Kun je vertellen over Sint Maarten?

Klazien: Je bent net langs het educatief gebouw Het Klokhuis gefietst, een soort roze taart op potjes. Kinderen hebben het mogen ontwerpen. Dat is het einde van de Sint-Maarten optocht. Pieter gaat voorop als Sint Maarten, op een echt paard,

en alle kinderen hobbelen met lampionnen achter hem aan. In Het Klokhuis vertelt Pieter het verhaal en snijdt hij zijn mantel door – een duurzame mantel hoor, met klittenband... De kinderen krijgen een gesponsord broodje knakworst en een beker chocolademelk. We huren inmiddels security in en EHBO, want de laatste keer waren er wel vierhonderd kinderen!... Ach, je hoeft er niet veel voor te doen, je vraagt drie mensen broodjes te snijden en nog een paar om te smeren en uit te delen. Je merkt dat er een netwerk is ontstaan; mensen vinden het leuk om mee te doen.

En het Labyrint?

Dat hebben we aangelegd met de buurt, in combinatie met een moestuin. In de stille week kunnen mensen het op een speciale manier lopen. Ze gaan eerst door een poort en passeren dan staties: belangrijke momenten uit het leven van Jezus. In het midden hebben we een bron van levend water, als teken van de opstanding.

Jullie beginnen in een situatie van soberheid maar ik zie heel veel overvloed.

Je vindt overvloed, wanneer je bewust omgaat met wat je hebt en krijgt. Het lijkt weinig, maar het is niet weinig. Een illegale Surinaamse, zonder geld, wilde ook graag een keer koken voor de groep. Zij maakte pindasoep. De vreugde die je dan ziet in haar ogen, om die soep: dat is overvloed, absoluut overvloed. Duurzaamheid hoort daar bij. Zorg dat je als kerk uitstraalt, dat je zuinig op de schepping bent. En sta niet buiten de wereld. Twee benen in de klei graag, en zowel de grote lijn als de individuele mens blijven zien. Net als Jezus. Zo rommelen we wat. We hebben geleerd: komt tijd, komt raad. Het gaat altijd anders dan je denkt én er gebeurt van alles.

Verder lezen:

www.deschonepoort.nl;
www.urbanexpression.nl.

Schele hoofdpijn of leven in overvloed

+Joris Vercaemmen | Aartsbisshop van Utrecht

Misschien zijn er maar gewoon twee manieren van leven: de eerste begint met het vasten en eindigt in het feest; de tweede begint met het feest en eindigt in schele hoofdpijn. Zo ongeveer luidt een uitspraak van Fulton Sheen, een bekende Amerikaans rooms-katholieke 'televisiebisshop' uit het midden van de vorige eeuw. Hij wil ermee zeggen dat feest en vasten alles met elkaar te maken hebben. Het feest heeft de terughoudendheid van de soberheid nodig, en de soberheid heeft het perspectief van het feest nodig. Feest wordt het als mensen en dingen gaan stralen, niet als ze geconsumeerd of verbruikt worden. Daarom valt een feest je toe en kun je het niet organiseren. Iedereen weet dat wel: je kunt lekker koken, het gezellig maken, goede wijn op tafel zetten, maar echt feest wordt het pas als er vriendschap is en men elkaar van harte het goede gunt en toewenst. Als men ruimte maakt voor elkaar. Dat vraagt dat men iets van zichzelf geeft. Het vraagt een zekere terughoudendheid, die ervoor zorgt dat de neiging om te bezitten en te consumeren in bedwang gehouden wordt.

Het feest dat er niet kwam

Er is een Chinees verhaal dat daarover gaat: iemand organiseerde een feest en zorgde voor alles: mooi

gedekte tafels in een prachtige omgeving, lekker eten en heerlijke muziek om op te dansen. Alleen voor de wijn zorgde hij niet. De gastheer vond dat mensen ook zelf iets moesten kunnen bijdragen aan het feest. Niet omdat hij het niet kon betalen, maar gewoon, omdat ze toch hun vriendschap op een of andere wijze moesten kunnen tonen. Daarom vroeg hij aan een ieder om zelf een fles wijn mee te brengen. Bij de toegang tot de feestruimte had hij een groot vat laten plaatsnemen en alle wijn werd bij aankomst daarin gegoten. Toen het moment van de grote toast aanbrak werden alle glazen gevuld uit het vat. En na een schitterende speech over hoe goed men het met elkaar getroffen had, dronk men vol verwachting van de wijn... De ontgoocheling was groot, want het bleek geen wijn, maar water... Iedereen had hetzelfde idee gehad: één fles water op een groot vat wijn, dat zal men niet proeven! Wat een feest had moeten worden, werd een grote ontgoocheling. Niemand had van zichzelf willen investeren en iedereen was erop uit geweest van de ander te profiteren, de ander uit te buiten.

Ruimte maken

Terughoudendheid om ruimte te maken voor de ander. Dat is de zin van soberheid. In de joodse mystiek heet het dat God, voordat hij de schepping

schiep, eerst vastte. God moest namelijk eerst ruimte maken in zichzelf om daarna die ruimte te geven aan de schepping die hij in het leven wilde roepen. Ouders herkennen dat ook: voor kinderen moet je ruimte maken; in je huis, je agenda, je hoofd en je hart. Tenminste, als je wil voorkomen dat ze door angst en twijfel aan zichzelf gedomineerd gaan worden. Ruimte maken: dat moesten ook Adam en Eva in het paradijs. Ze moesten ruimte maken voor de boom van kennis van goed en kwaad. Hun feestelijke leven had een voorwaarde en die was dat ze niet alles voor zich zouden opeisen. Als dat dan toch gebeurt, betekent dat het einde van het feest. Mateloosheid en grenzeloosheid maakt een einde aan de overvloed, ook al lijkt het tegendeel het geval. Mateloosheid eindigt in schele hoofdpijn.

Leven en overvloed

'Ik ben gekomen opdat ze leven hebben en overvloed', zegt Jezus, als hij uitlegt dat hij de Goede Herder is, in tegenstelling tot anderen, die zich wel als herder voordoen, maar geen ruimte maken voor de schapen. (Johannes 10, 1-10) Ze eisen de schapen voor zichzelf op, ze komen ze stelen. Dat verhaal van de Goede Herder sluit in het Johannesevangelie een discussie af met de geestelijke leiders van Israël. De man die door Jezus van een aangeboren blindheid werd genezen, gaat in discussie met de geestelijken over wie die Jezus dan wel eigenlijk mag zijn. Een zondaar en godslasteraar, zoals de leiders stellen, dan wel een Godsgezant, zoals de blindgeborene uiteindelijk beweert (Johannes 9). Die discussie gaat ongeveer zo: 'Het is toch wel eigenaardig dat u niet weet wie die Jezus van Nazareth eigenlijk is, terwijl hij mij wel de ogen heeft geopend', werpt de blindgeborene de leiders voor de voeten. 'Dat u geen weet heeft van de kracht

die van hem uitgaat, geen gevoel voor hoe hij mensen weer op de been brengt, terwijl juist ik dat heb mogen ervaren. Door Hem is er weer perspectief in mijn leven gekomen. Ja, het is weer een feest geworden. U met al uw weten, met al uw kennis van Mozes en van Gods' wet... u bent niet in staat om te zien dat Hij mij de levenszin heeft gegeven die ik voor ik hem ontmoette niet kon vinden... Dat is toch eigenaardig.' Wat wordt de leiders verweten? Dat ze geen ruimte meer hebben in hoofd en hun hart voor wat anders is dan zichzelf. Zij hebben beslag gelegd op 'de boom van de kennis van goed en kwaad'. Met andere woorden: ze claimen de waarheid en willen een systeem overeind houden dat hen daarin bevestigt. Voor hen kan het leven niet meer tot een feest worden. Overvloed kennen zij niet. Zij kennen alleen het zuinige Eigen Groot Gelijk. Ze leven een verstikkend en narcistisch bestaan. Het kan niet anders dan eindigen in schele hoofdpijn.

Het leven wordt een feest

Ruimte maken. De kerk heeft het daar vaak ook moeilijk mee. De kerk wordt door ons al vlug gemaakt tot een garantie voor onze kleine zekerheden die we denken nodig te hebben om over-eind te blijven. Maar in wezen kijken we dan niet verder dan onszelf en claimen we wat we zelf denken nodig te hebben. We denken de waarheid in pacht te hebben. 'Schele hoofdpijn' is het gevolg en het feest is voorbij. We schenken het water van onze eigen kleine waarheden, maar niet de verwelkomende wijn van het ruimte maken voor het anders-zijn van de ander of het anders-zijn van God zelf. Dat is nu precies wat Jezus wel doet: hij verwelkomt de blindgeborene, ook al 'klopt het plaatje niet' met wat doorgaans geloofd wordt, namelijk dat er iets grondig fout moet zijn met deze man. 'Ik ben gekomen opdat ze leven hebben', zegt Jezus. Hij maakt ruimte en dat is de bron van 'overvloed'. En het leven wordt een feest!

Aartsbisshop Joris over zijn wapenspreuk, die de aanleiding was voor dit artikel:

'Ik heb dit vers gekozen als mijn motto, omdat het al vanaf mijn priesterwijding in 1979 de intentie van al mijn pastoraal en kerkelijk bezig zijn is. Pastor ben je naar het voorbeeld van de Goede Herder, je deelt zijn intentie en je bent tegelijk een instrument van zijn streven: om muren af te breken waarbinnen mensen gevangen zitten; om ze te bevrijden van opvattingen die hen onderdrukken; om ruimte te maken, zodat ze kunnen uitgroeien tot wie ze door de Schepper bedoeld zijn; om een gemeenschap te stichten, waarbinnen men zich geaccepteerd en bemind voelt. Dat is het waar het in het pastoraat en de kerk om gaat. Een kerk mag niet verworden tot een systeem dat om aanpassing vraagt, ze moet ruimte bieden om te kunnen groeien in Gods licht. Dan is er leven in overvloed!'

Een kerk waar veel kan

Nederlandse priesterkandidaat in de Zweedse Kerk

Marieke Ridder

Eenentwintig januari vierden de oud-katholieke kerkfamilie en de Zweedse Kerk in Utrecht hun volledige kerkelijke gemeenschap. Dit wil zeggen dat alle ambten en sacramenten wederzijds worden erkend, zoals eerder al het geval was met de Anglicaanse Kerken. Beide kerken herkennen in elkaar de ene, heilige, katholieke en apostolische Kerk van Jezus Christus en de continuïteit van de apostolische traditie. Over deze 'full communion' is theologisch al veel gezegd, geschreven en gepubliceerd op de website. Voor een blik van binnenuit spraken wij met Paula Dubbink.

Paula, hoe word jij, als Nederlandse, pastor van de Zweedse Kerk?

Ik woon sinds vijf jaar in Lund: een universiteitsstad in het uiterste zuiden van Zweden, op een uurtje rijden van Kopenhagen. Ik verhuisde naar Lund voor een master religiewetenschappen, nadat ik in Nederland een brede bachelor had gedaan (University College), met als hoofddaccenten religie en geschiedenis. De master leek me interessant en ik wilde graag in het buitenland studeren, dus ik besloot voor twee jaar te emigreren. Van huis uit ben ik hervormd en ik zocht een kerk. Ik belandde vrijwel direct bij de internationale, Engelstalige gemeente, die deel is van de Zweedse Kerk en werd al gauw op allerlei vlakken actief. Rond de tijd dat ik in 2014 mijn 'konfirmation' deed, bij gelegenheid waarvan ik ook mocht preken, vroegen mensen of ik niet in de kerk zou willen werken. In 2016 heb ik me bij het bisdom aangemeld en na een redelijk lange selectieprocedure, ben ik nu

*präst*kandidaat. Op zijn vroegst zou ik over anderhalf jaar gewijd kunnen worden. Daar zie ik naar uit, maar ik ben soms ook nog bezig met de vraag of ik dit werkelijk wil.

Hoe zou jij *präst* vertalen?

Het Zweedse woord 'präst' wordt ook in de - hier heel kleine - Rooms-Katholieke Kerk gebruikt. De meeste andere protestantse kerken hebben het over 'pastor' of 'leider'. Dus de beste Nederlandse vertaling is zeker 'priester', maar vanwege de vanzelfsprekende associaties met een celibataire man, gebruik ik dat woord liever niet... Overigens is 'präst' ook het woord voor een soort kaas, waar je grapjes over kunt maken als de präst in de aanbieding is...

Kun je iets vertellen over de Zweedse Kerk?

De Zweedse Kerk is een Lutherse kerk. Daar staat niet iedereen bij stil, maar zeker nu we een Lutherjaar achter de rug hebben, zullen de meeste mensen het wel weten. De Reformatie is (tussen 1523 en 1531) door de koning ingevoerd. Veel oud-kerkelijke rituelen bleven bestaan. Als het over de kerkdiensten gaat, zijn deze in Zweden 'hoogkerkelijker' dan in Duitsland en Nederland, al zijn er grote lokale verschillen. Maar als je naar de *hög-mässan* Domkerk in Lund gaat - goed, daar zijn ze ook nogal van het feestelijke - en je let niet te goed op en je verstaat geen Zweeds, dan zou je kunnen denken dat je bij een katholieke mis bent. Dat heb ik toeristen ook horen zeggen. Voor mij als 'calvinist' was dit wennen in het begin, maar ook iets waarnaar ik op zoek was. Overigens, ik denk dat

oud-katholieken ons weer laagkerkelijk zouden vinden, zeker als je in Noord-Zweden bij een präst komt die evangelicaal georiënteerd is: want die bestaan ook. Iets wat katholiek aan kan doen, is het dragen van een boordje. Dit is in Zweden echter volkomen normaal, evenals in veel andere protestantse kerken hier. Sommige präster, mannen en vrouwen, dragen ze altijd als ze werken, anderen alleen als het echt nodig is.

Terwijl Lutheranen in Nederland een zeer kleine groep vormen, is in Zweden meer dan zestig procent van de bevolking lid van de Zweedse Kerk. Het is een volkskerk, dus het is nog steeds voor veel mensen traditie om in de kerk te trouwen, gedoopt en begraven te worden, ook als ze er verder nooit komen. Sinds 2000 is de Zweedse Kerk geen staatskerk meer. Je wordt dus nu lid bij je doop en niet langer automatisch als een van je ouders lid was.

Wat speelt momenteel in jullie kerk?

Rond Kerst heeft een präst gerefereerd aan het kindje Jezus als een '*hen*'. Dit woord wordt in het Zweeds gebruikt om aan een persoon te refereren van wie we het geslacht nog niet weten, of bij wie dat niet zo relevant is. Hier zijn we nu al weken over aan het napraten en inmiddels is het ook onderwerp van gesprek geworden in Nederland. Men wil benadrukken dat het wonder vooral is dat Jezus MENS werd, en hoopt dat ook transpersonen zich thuis zullen voelen in de kerk. Wat ik betreurt, is dat men zo weinig begrip heeft voor wie zich gekwetst voelt, en dat men over en weer weinig genuanceerd reageert.

Kun je iets zeggen over de spiritualiteit van de Zweedse gelovigen?

Er is een grote diversiteit onder de kerkangangers. Dat varieert van evangelicalen tot bijna-katholieken. De meeste Zweden zijn echter heel geëmancipeerd en zeer liberaal in ethische vraagstukken: wie geen

vrouwelijke präster accepteert, is bijna een paria, en hoewel homoseksuelen pas sinds 2009 in de kerk kunnen trouwen, is de acceptatie zeer breed, wat onder meer blijkt uit 'regenboogsmässor'. Maar natuurlijk zijn er ook voorgangers en gelovigen die daar niets mee op hebben en die vinden dat de kerk zich op zo'n moment met de verkeerde dingen bezig houdt.

Ik begrijp dat bij jullie het diaconaat anders ingevuld wordt dan bij ons?

Inderdaad, hier zijn het echt twee verschillende ambten en volgens mij komt dat door de historie: vroeger waren er diakonissor (diaconessen), veelal ongetrouwde vrouwen die sociaal werk deden, in een leefgemeenschap leefden en vaak een uniform droegen. In het tweede deel van de twintigste eeuw werd het diaconaat ingericht volgens een meer internationaal model en werden 'diakoner' - mannen en vrouwen - voortaan gewijd. Een opstap naar het priesterambt is het absoluut niet; als ik diakon zou willen worden, moet in een sociale opleiding volgen en ben ik gemakkelijk nóg vier jaar bezig!

Wat kan de Oud-Katholieke Kerk leren van de Zweedse Kerk?

Dat vind ik moeilijk om te zeggen. Ik denk dat er in de Zweedse Kerk meer variatie is in kerkdiensten. En een oud-katholieke mis is mooi, maar wel behoorlijk wennen voor een nieuwe kerkganger. Ik raakte zelf al de weg kwijt in jullie drie kerkboeken in Amsterdam...

Wat wij makkelijker kunnen doen is mensen bereiken: we hebben nog steeds heel veel leden - al gaan de meesten nooit naar de kerk - en dus veel geld. Dat gaat absoluut veranderen in de komende decennia en dat vind ik ook goed. Maar vooralsnog kun je door 112 te bellen 365 dagen per jaar

met een priester praten in geval van geestelijke nood, of je nu religieus bent of niet. Zo'n dertig procent van alle veertienjarigen doet nog belijdenis; de kerk heeft gebouwen en soms zelfs grond door het hele land en er zijn kerkelijke centra die elke ochtend openstaan voor ouders die thuis zijn met hun kleine kinderen (ouderverlof is hier zeer royaal). Ofwel, wij komen hier als kerk makkelijk in contact met veel mensen.

Antonius Jan Glazemaker

1931 - 2018

Wietse van der Velde | Deken van Utrecht

Antonius Jan Glazemaker werd op 20 april 1931, een dag na zijn geboorte, gedoopt in de Sint Vituskerk aan het Melkpad te Hilversum. Als zoon van Jan Glazemaker en Anna Prins groeide Teus op op hun boerderij aan datzelfde Melkpad. De kerk - door één huis gescheiden van de boerderij - had een belangrijke plaats in hun leven.

Over de vroomheid van zijn vader vertelde Glazemaker eens, dat hij vaak tijdens het melken van de koeien de vesperpsalmen zong. Zijn moeder zorgde ervoor dat Teus de Montessorischool bezocht, waarna hij naar het Hilversums gymnasium ging. Op verzoek van de pastoor werd hij misdienaar. In de conservatieve Hilversumse parochie hield dat ook in dat Teus op zondag met de pastoor na de hoogmis de zielenvigiliën, de gebeden voor de overledenen, las. Op de foto die werd gemaakt bij zijn eerste communie in 1947, staan twaalf meisjes en maar twee jongens. Was dat een teken dat de tijden aan het veranderen waren?

In opleiding

De oprichting van de Wereldraad van Kerken in Amsterdam in augustus 1948 en het in de maand daarvoor gehouden Internationale Oud-Katholieken Congres in Hilversum deden Teus besluiten om theologie te gaan studeren. De priesteropleiding was destijds gevestigd in de Muurhuizen te Amersfoort in een oud gebouw, waar de tijd soms leek te hebben stilgestaan. Juist omdat Teus niet zoals de meeste andere theologanten zijn gymnasiale vooropleiding in Amersfoort had genoten, keek

hij anders aan tegen deze seminariewereld. Samen met zijn studievriend Jan Visser wilde hij over de muren kijken. Teus en Jan waren enthousiast over ontluikende vernieuwingsbewegingen in de rooms-katholieke kerk. Dit resulteerde onder andere in contacten met rooms-katholieke theologiestudenten aan de universiteit van Nijmegen. Behalve de interesse voor de oecumene groeide ook die voor de liturgie. Begin jaren vijftig werden voorstellen tot vernieuwing gedaan, die echter door aartsbischop Rinkel werden tegengehouden.

Pastoor

Op 1 juli 1956 werd Glazemaker in de Hilversumse kerk tot priester gewijd en kort daarna benoemd tot pastoor van de kleine parochie van Leiden. In datzelfde jaar trouwde hij met Gerda de Groot, die hij bij oud-katholieke jeugdkampen had leren kennen. Uit dit huwelijk werden dochters Janine en Barbara geboren.

Als eerste pastoor van de Engelmundusparochie in IJmuiden (vanaf 1963) was Glazemaker verantwoordelijk voor de herinrichting van de parochiekerk volgens de nieuwste liturgische inzichten met een vrijstaand altaar en twee ambo's. Dit bood ook letterlijk het speelveld voor vernieuwingen in de liturgische vieringen en met name de vieringen rondom Pasen. Als lid van de Liturgische Commissie was Glazemaker in 1970 de man achter de invoering van de proefbundel Gezang en Liturgie. Zijn droom was geweest om het Liedboek van de Kerken, dat in 1973 zou verschijnen met een oud-katholiek appendix in te voeren.

Maar toen de oud-katholieken daarbij wilden aanschuiven was het proces van totstandkoming reeds te ver gevorderd. In de nieuwe oud-katholieke proefbundel vonden ook liederen uit protestantse en rooms-katholieke kring een plaats. Zoals liederen van de door Glazemaker bewonderde Willem Barnard en ook van Huub Oosterhuis. Tijdens het pastoraat van Glazemaker in IJmuiden werd de grote parochie gesplitst en in IJmuiden-Oost de Sint Adelbertusparochie gesticht.

Ook de priesteropleiding, die in 1970 van Amersfoort naar de Rijksuniversiteit Utrecht was verplaatst, had zijn aandacht. Hier stond de wetenschappelijke kant van de theologie meer centraal, maar als lid van het Stichtingsbestuur vroeg hij steeds weer om aandacht voor de scholing van de studenten in de pastorale praktijk en de liturgie. Zijn interesse voor de pastorale praktijk bleek ook uit een uitgebreid hoofdartikel in De Oud-Katholiek (1973), dat hij schreef naar aanleiding van het rapport van de Gereformeerde Kerken 'Over mensen die homofiel zijn'. Aan het slot citeerde hij met instemming dat het pastoraat ernaar moet streven 'om deze leden - i.c. de homoseksuelen - in het geheel van de gemeente te integreren.' Als bisschop heeft hij later daartoe van harte bijgedragen.

Bisschop zonder diocees

Na in 1976 gekozen te zijn tot deken van het bisdom Haarlem werd Antonius Jan Glazemaker in 1979 benoemd tot (titulair)bisschop van Deventer. Als bisschop zonder eigen diocees vormde hij wel met de bisschoppen van Utrecht en Haarlem het

'Met Glazemaker gingen de ramen open

episcopaat van de kerk. Zijn bisschopszetel sloeg hij op in Arnhem, waar hij in 1980 pastoor werd. Die jaren waren voor de Oud-Katholieke Kerk alles behalve rooskleurig. Er bestond een groot gebrek aan pastoors en er was een zo goed als 'leeg' seminarie. Op de synode van 1978 was bovendien duidelijk geworden dat, als er niet spoedig werd ingegrepen, een bankroet voor de kerk dreigde. Daar kwam nog bij dat er grote verschillen van inzicht bestonden tussen aartsbisschop Kok van Utrecht en bisschop Van Kleef van Haarlem. Glazemaker zag het als zijn taak om als trait d'union tussen beide bisdommen te functioneren.

De situatie in de kerk vroeg om kerkorderlijke vernieuwingen. In 1981 werd als experiment het Collegiaal Bestuur ingevoerd. Hierin delen de bisschoppen hun bestuursmacht met gekozen vertegenwoordigers van geestelijken en leken. In 1984 werd dit definitief. Maar al een jaar eerder was er voor Glazemaker een grote verandering opgetreden, toen hij tot aartsbisschop van Utrecht werd gekozen. Een nieuwe bisschop van Deventer werd niet meer benoemd, onder andere omdat ervan uit werd gegaan dat diens bestuurstaken met de komst van het Collegiaal Bestuur door anderen gedaan

konden worden. De nieuwe aartsbisschop bleef voorlopig nog pastoor van Arnhem, tot hij en zijn gezin in 1988 naar Amersfoort verhuisden, waar in het grotendeels leegstaande seminarie het bisschoppelijk bureau werd ingericht.

Aartsbisschop

Het aantreden van aartsbisschop Glazemaker zorgde voor een ander klimaat in de kerk. Met Glazemaker gingen de ramen open, zo is wel eens gezegd. De kerk kreeg een veel meer open karakter, waardoor ze aantrekkelijk werd voor mensen die op zoek waren naar kerkelijk onderdak. Bij het aantreden van Glazemaker was er een groot tekort aan ambtsdragers, bij zijn aftreden was er een relatief jong en gevarieerd priesterkorps. Zelf was ik de eerste priester die hij heeft gewijd.

Als het om het besturen ging was voor Glazemaker het collegiale in het Collegiaal Bestuur en het synodale proces in het algemeen van groot belang. Hij probeerde daarbij te luisteren en te overtuigen en zelden maakte hij daarbij gebruik van zijn bisschoppelijke charisma. Dat deed hij overigens wel om de synode te overtuigen van het belang van de aanstelling van een consulent voor jeugdwerk en diaconaat. Dat bisschoppelijke charisma gebruikte hij ook met zijn befaamde kattenbelletjes. Met een niet erg leesbare hand of met een wonderlijk getypt briefje stuurde hij menig pastoor na afloop van een dienst die deze ergens in een parochie had gedaan of had bijgewoond, zijn bemerkingsen. Na een positieve start volgden dan meestal een aantal kritische bemerkingsen. Hoe dan ook te waarderen,

zij waren het teken dat hij met hart en ziel naar een in woord, muziek en gebaar goed verzorgde en aansprekende liturgie zocht. Zijn zorg voor de pastores liet hij merken wanneer hij hen na Kerst en Pasen belde en vroeg hoe zij het gehad hadden.

In zijn eerst jaren als aartsbisschop moest Glazemaker enkele pijnlijke beslissingen nemen. Zo gingen de drie Utrechtse parochies in 1989 in één op en moest één van de Rotterdamse parochies samengaan met die van Schiedam. Maar naast deze gedwongen vormen van reorganisatie waren er ook vele tekenen die op vitaliteit van de kerk wezen, bijvoorbeeld de renovatie van kerkgebouwen. Ook ontwikkelde de statie Eindhoven zich in die jaren tot een zelfstandige parochie. Samen met de in 1987 aangetreden bisschop van Haarlem, Teunis Johannes Horstman, werden er in de eerste jaren ook belangrijke vernieuwingen ingevoerd. In 1990 verscheen een nieuw gezangboek en in 1993 een nieuw kerkboek, het blauwe en het rode boek. In beide boeken zijn de geest en soms ook de strepen van Glazemaker te herkennen.

Actuele kwesties

De Oud-Katholieke Kerk heeft op het terrein van uitspraken over ethiek en samenleving een traditie van terughoudendheid. Maar de grote veranderingen in denken en praktijk over onderwerpen als euthanasie, echtscheiding en homoseksualiteit vroegen om een antwoord. In de lijn van zijn pastorale denken en handelen als pastoor kon Glazemaker daaraan beslissend meewerken. In de herderlijke brief 'In heilige verbondenheid' uit 1992 werd verantwoording gegeven voor het toestaan van een kerkelijk huwelijk na echtscheiding. In en buiten de kerk werd die brief positief ontvangen. Nadat de synode in 1992 om een officieel standpunt met betrekking tot homoseksuele relaties had gevraagd, werd in 1997 uitgesproken dat een homoseksuele levenswijze niemand van de kerk of van een ambtsbediening zou mogen uitsluiten.

Een brandende vraag was die van de toelating van de vrouw tot het apostolische ambt. In de eigen kerk had de synode zich in 1990 daarvan een voorstander getoond, maar binnen de kerken van de Unie van Utrecht – waarvan Glazemaker qualitate qua president was – bleek dit een omstreden vraag met uitgesproken voor- en tegenstanders. In 1997 besloot de Bisschoppenconferentie dat iedere kerk in deze vraag die weg zou volgen, die zij in overtuiging meende te moeten gaan. In dit proces kon en wilde Glazemaker niets forceren. Maar toen hij zich uiteindelijk uitsprak voor de toelating van vrouwen tot het ambt, stond hij daar ook geheel achter. In de herderlijke brief 'Ambt in de branding' van 1999 hebben de Nederlandse bisschoppen niet alleen verantwoording gegeven van hun beslissing het ambt voor vrouwen open te stellen, maar gingen zij ook breder in op de betekenis

van het ambt. Een half jaar voor Glazemaker met emeritaat ging wijdde hij Grete Verhey-de Jager als eerste vrouw in de Nederlandse Oud-Katholieke Kerk tot priester.

Unie en oecumene

Dat dit besluit binnen de Unie van Utrecht uiteindelijk leidde tot het vertrek uit de Unie van de Pools Nationale Katholieke Kerk van Amerika, was voor Glazemaker een moeilijke zaak. Als president van de Unie wilde hij een verbinding zijn tussen de lidkerken die in heel verschillende kerkelijke en maatschappelijke situaties leefden. Toen hij aantrad leek de val van het communisme in Oost-Europa nog onwaarschijnlijk, zes jaren later was dat echter een feit. Hij heeft zich veel moeite gegeven om de kerken in Polen en Tsjechië te helpen bij het vinden van nieuwe wegen. In deze taak kon hij rekenen op de medewerking van de Zwitserse bisschop Hans Gerny, met wie hem niet alleen vriendschap, maar ook een gezamenlijke visie verbond.

Op oecumenisch gebied waren er nieuwe ontwikkelingen. In 1994 bracht de patriarch van Constantinopel – mede als bekroning van het bereiken van een theologische overeenstemming tussen beide kerkfamilies - een officieel bezoek aan Utrecht. In zijn jonge jaren was Glazemaker ook geïnspireerd door de contacten met de anglicanen. Het bezoek van de aartsbisschop van Canterbury aan Utrecht, mede om te zoeken naar mogelijkheden tot intensievere samenwerking in Europa, was voor hem belangrijk. Vlak voor zijn emeritaat was Glazemaker uitgenodigd om bij het begin van het Heilige Jaar 2000 naar Rome te komen. De gesprekken die daar werden gevoerd, zouden resulteren in het starten van een officiële dialoog tussen de Rooms- en de Oud-Katholieke Kerk.

EmeriTeus

Kort daarna - 12 februari 2000 - was de dag waarop aartsbisschop Antonius Jan de bisschopsstaf van

Utrecht aan de deken van het kapittel overhandigde en zijn taak neerlegde. Nog bijna achttien jaren mocht hij als 'emeriteus' onder ons zijn. Hij bleef geïnteresseerd in het wel en wee van 'zijn' kerk en van de mensen daarin en daarbuiten. Samen met Gerda genoot hij van contacten en er ging een nieuwe wereld voor hem open als opa van twee kleinkinderen. De laatste jaren werd hij diverse malen behandeld voor huidkanker. Het

werd voor hem moeilijker om nog overal daar aanwezig te zijn waar hij dat graag wilde. Samen met Gerda was hij nog bij de Sint Maartensviering in Utrecht in november jl, maar kort daarna moest hij ons berichten dat het einde van zijn aardse leven in zicht was.

Het was kenmerkend voor Antonius Jan Glazemaker dat aan het slot van zijn uitvaartdienst een lied

van Willem Barnard - 'Wij van de aarde zoeken het paradijs, samen op weg zijn wij levenslang' - werd gezongen en tijdens het uitdragen het klassieke 'In paradisum': Ten paradijze mogen de engelen u geleiden. Het eerste lied was in het gezangboek 1990 opgenomen, het tweede had het niet gehaald en Glazemaker had dat toen geaccepteerd. Moge Antonius Jan zijn thuisgekomen in de vreugde en vrede van Gods paradijs.

Teus, de buurman

Emile Verhey | voormalig secretaris Bisschoppelijk Bureau

‘Rijd jij maar!’ En daar gingen we dan, op weg naar een bijzondere gelegenheid in de kerk. Gerda Glazemaker achterin met de krentenbollen met kaas voor onderweg en ‘Glaas’ op de voorstoel met pen en preek of toespraak. Een paar velletjes tikfels met doorhalingen, grote pijlen en kleine kriebels. Waaruit een uur of wat later een bevlogen preek of ontspannen toespraak voortkwam. Ach ja, zijn tikfels; het leek soms wel of de letters door de snelheid over elkaar heen buitelden, met doorhalingen aan de lopende band. Ik heb mezelf regelmatig het nodige overwerk bezorgd omdat ik vond dat een brief zo niet weg kon en hem overtikte...

In 1979, bij zijn aantreden als Bisschop van Deventer, werden we natuurlijke partners tussen de blokken van Utrecht en Haarlem en na afloop van de soms moeizame bisschoppenconferenties gingen we op weg naar huis dan maar samen een ijsje eten. Nog meer ‘buurmannen’ werden we toen in Amersfoort wat bureaus bij elkaar werden geschoven en het Bisschoppelijk Bureau was geboren.

In 1988 verhuisden de Glaasjes naar Amersfoort, maar dat ging niet zonder slag of stoot: ik heb heel wat huizen in Amersfoort afgelopen om te kijken of het wat zou kunnen zijn; er was een uitgesproken wensenlijstje. En toen moesten er meubels worden gekocht, in Zeeland... en was Glaas helaas vergeten geld mee te nemen. Even het bureau bellen...

Later kwam de baas nog dichterbij het Bisschoppelijk Bureau wonen en konden we uit het open

raam naar elkaar zwaaien. Ik had permissie om achterom te lopen en dronk vaak een kopje koffie in de keuken, ook later nog. In mijn postvak trof ik regelmatig een boekje of een onbekende liturgie aan, waarvan hij dacht dat ik het wel interessant zou vinden. En vaak kreeg ik een tip om die of die cabaretier te gaan zien of vroeg hij of ik zin had in een concert. Memorabel was een concert in het Concertgebouw in 1998, op de avond dat Nederland bij de WK voetbal de halve finale speelde tegen Brazilië. Vanuit de tram leek de stad uitgestorven, met hier en daar in een zijstraat een groep mensen bij een tv-scherm en een Braziliaanse vlag. Van het concert weet ik niets meer, maar in de lege trein naar huis werd de stand omgeroepen: het stond 1-1. Thuis gekomen zagen we nog net de strafschoepen op de rand van Gerda’s bed. Nederland verloor.

Voor de lectoren had Glazemaker veel waardering. Een van zijn eerste klusjes was het opstellen van een reglement voor lectoren. Als buurman van de Amersfoortse parochie kwam hij na zijn emeritaat vaak naar de Diensten van Schrift en Gebed en had hij na afloop altijd een positieve opmerking. Een keertje stapte ik als lector de kerk binnen en zaten daar drie bisschoppen en twee priesters. Niemand, en zeker Glaas niet, had voorgesteld om het anders te doen. Een andere keer was er geen organist en kroop hij achter het orgel, terwijl ik de dienst deed.

Glazemaker hield wel van een feestje. Bij de voorbereiding van een van zijn jubilea had hij laten vallen dat hij ‘zo’n vrouwenstrijkje’ wel leuk zou vinden. Met drie andere kompanen hesen we ons in jurken

De laatste 'Glazemakerbokaal', de door Antonius Jan ingestelde prijs voor communicatie-uitingen binnen de OKK, ging naar 'De Oud-Katholiek'. (2009)

en pruiken en speelden dat het een lieve lust was. Glaas had dikke pret om zijn vrouwenorkest en danste met Gerda door het seminariegebouw. Adrie Paasen en ik draaiden bij zijn afscheid nog een heel cabaret in elkaar: ‘De Queeste’, waarin zijn loopbaan voorbij kwam. Maar hij liet zich ook niet onbetuigd en liet bij vele gelegenheden een vers horen of speelde piano. Met Sinterklaas werd er van onze twee kanten stevig gezwoegd op het jaarlijkse gedicht; het vroeg altijd bijzondere aandacht om de lotgevallen van het afgelopen jaar om te zetten in kreupelrijm. En in beide gezinnen werd dat gedicht op Sinterklaasavond tot het laatst bewaard.

Uit het raam kijkend zag ik Teus (maar zo noemde ik hem pas veel later) in zijn tuin werken; in de loop van de jaren werd hij steeds krommer, maar zijn tuin was altijd onberispelijk.

‘Wat een bijzondere man’

Adrie Paasen

niet op mijn gemak, want ik heb me kandidaat laten stellen voor het Collegiaal Bestuur en vind dat nogal aanmatigend van mezelf. Dat wordt nog erger als de pastoor in wiens gezelschap ik ben, er een grapje over maakt. Maar Glazemaker wendt zich tot mij en zegt ‘Het is leuk dat je het wil doen.’

Communicatie

Mensen zien, mensen aanvoelen, mensen omarmen, dat was de grote kracht van Glazemaker. Hij zocht verbinding, harmonie. Communicatie, collegialiteit, synodaliteit, conciliariteit, oecumene, dat zijn woorden die zijn episcopaat kenmerkten. Dat bleek vooral in de kwestie van de vrouw in het ambt. Glazemaker entameerde een conciliair proces, waarin voor- en tegenstanders in de kerk en in de Unie van Utrecht met elkaar in gesprek gingen. Zo gaf hij leiding aan de kerk, niet door een besluit op te leggen of zijn mening op te dringen, maar door ruimte te scheppen voor overleg. Het liep uit op een groot en stralend moment: bisschop Glazemaker en priester Grete Verhey, die na de wijding naast elkaar het applaus van de kerk in ontvangst namen. Harmonie, maar met een zwart randje, omdat toch niet alle tegenstanders erin konden delen. We zoeken het paradijs, maar zijn van de aarde.

Harmonie van de avond

Hij ging met emeritaat. Zo nu en dan kwamen we elkaar tegen. Soms stuurde hij een mailtje, bijvoorbeeld naar aanleiding van een artikel van mij in ons parochieblad, want de parochiebladen bleef hij lezen. Zijn afscheidscadeau besteedde hij aan een jaarlijkse prijs voor de communicatie in en om de

parochie, de Glazemakerbokaal. Nog niet zo lang geleden ontmoette ik hem op de Wilhelminalaan, toen ik na een redactievergadering samen met een mederedactrice, die hem nog niet kende, op weg was naar het station. Hij was als altijd meteen helemaal in de ontmoeting, met al zijn enthousiasme, warmte en belangstelling. Het was maar een kort gesprek, want we wilden onze trein halen. Toen we verder liepen, zei mijn metgezellin: ‘Wat een bijzondere man.’

In zijn gedicht Harmonie du soir, Harmonie van de avond, beschrijft Charles Baudelaire een avondlijke sfeer met gebruikmaking van religieuze symbolen. De bloemen geuren als een wierookvat, de hemel is triest en mooi als een groot rustaltaar; de zon is verdwenen; een teer hart, dat walgt van het grote zwarte niets, verzamelt ieder spoor van het voorbijge licht. De laatste regel luidt: ‘Ton souvenir en moi luit comme un ostensorioir.’ De herinnering aan jou straalt in mij als een monstrans. Een monstrans, een houder waarin de hostie wordt getoond, zien we niet vaak in onze kerken. Ik ken hem wel uit mijn Limburgse jeugd; hij wordt meegedragen in processies, op rustaltaren geplaatst, bewierookt en opgeheven, stralend in zijn glans van goud en juwelen. Maar hoe mooi en kostbaar ook, het is alleen maar een toonder; het gaat om wat hij laat zien: het Heilig Sacrament, het hart van Gods liefde.

‘In mensen toont Gij wie Gij zijt’, zegt het bischopslied. Antonius Jan was zo’n toonder. In de leegte die hij achterlaat, straalt de herinnering aan hem als een monstrans.

Ook in goede herinnering van ons heengegaan:

Frans Teunissen

1939-2018

Inzicht, geloof, gedrevenheid

Over Frans valt veel te vertellen. Frans heeft onze kerk en parochie bij verschillende onder de aandacht gebracht. In zijn kring van 'intellectuelen en zoekers' stak hij niet onder stoelen of banken dat hij oud-katholiek was geworden. Hij vond bij ons onderdak voor persoonlijk denken en het eigen geweten ging, met die ruggesteun, als katholiek het gesprek aan met wetenschap en kunst. Hij organiseerde een tentoonstelling en zang-namiddag en deinsde er op roze zondag niet voor terug mee te lopen met een spandoek van de parochie: 'Iedereen eigenaardig, evenwaardig'. 'Naar buiten', zo was zijn motto. Hij richtte de leesgroep op, in Bergeijk legde hij een zaadje, en wij gingen op pad. Zijn inzicht, zijn geloof, zijn gedrevenheid... zij gaven kleur en dynamiek in parochie, in regiogesprekken of waar hij ook kwam. Pijn had hij ook, omwille van de loomheid en gekluisterde structuren die de omgang met mensen vaak in de weg zaten. De talrijke kerkelijken en niet-kerkelijken bij zijn eerste eucharistieviering en bij zijn uitvaart getuigen van zijn breed denkende, gelovige instelling.

Piet Coemans

Hans Knottnerus

1949-2017

Kloppend hart

Helaas was diaken Hans, door een voortgaande afname van gezondheid, bij velen in een vergeethoek geraakt. Hoewel Hans in eerste instantie afstandelijk en ondoorgroendelijk was, kwam hij in actie wanneer armen in het geding waren. Ik kwam zijn kloppend hart tegen toen hij me deelgenoot maakte van enkele dossiers. Zijn ruime contacten kwamen de parochie ten goede, onder andere in het telkens weer zoeken naar een kerkplek, waaronder onze huidige. Op vele plaatsen is hij op zijn eigen wijze voorgegaan in Dienst van Schrift en Gebed. Ik weet dat er mensen waren die nooit een dienst waarin hij voor ging, gemist hebben. Plaatselijk zowel als landelijk was hij assistend diaken bij plechtigheden. Toen het nodig was nam Hans het secretariaat op zich van de Raad van Kerken Eindhoven en van ons kerkbestuur. En steevast kreeg je bij aanvang van de vergadering een telefoontje: 'heb oponthoud, ben onder weg', dit tot ergernis van de ene, tot dankbaarheid van de andere omdat hij het werk toch maar deed! Zo was hij...!

Piet Coemans

Jan van de Ven

1930-2017

Grote invloed op bestuur

'Thuis heb ik nog een ansichtkaart, waarop een kerk, een kar met paard, een slagerij J. van der Ven. Het zegt U hoogstwaarschijnlijk niets, maar het is waar ik geboren ben.'

Als ik Wim Sonneveld 'Het Dorp' hoorde zingen, dan moest ik altijd al denken aan Jan van de Ven, die op 10 december jl., 87 jaar oud, overleed. Geen slager was Jan, neen, maar in hart en nieren een jurist en meer nog in hart en nieren een oud-katholiek, die in vele bestuurlijke functies onze kerk van harte heeft gediend. Mijn eerste contact met Jan was als studentenvertegenwoordiger in het curatorium van ons seminarie. Een contact dat verder ging en intensiever werd, toen ik benoemd was tot pastoor van de Paradijkerk in Rotterdam. Jan van de Ven was altijd een steunende kracht in die parochie. Hij was een man uit één stuk, een en al goedheid, een Grote Vriendelijke Reus. Ik hoef 'Het Dorp' maar te horen om Jan weer voor me te zien.

Frans van Sark

Nieuwe eindredacteur

De Oud-Katholiek wil opiniërend, verrassend en aansprekend zijn. Het blad werkt op de raakvlakken van cultuur, geloof, kerk en parochies. De redactie bestaat uit vier of meer redacteurs en een eindredacteur. Samen bepalen ze thema's en invalshoeken. De eindredacteur vraagt en begeleidt de auteurs, maar schrijft en interviewt ook zelf. De redactie vergadert 12 x per jaar in Amersfoort.

Taken van de eindredacteur:

- Controleert het proces van totstandkoming van De Oud-Katholiek.
- Beheert de e-mailbox van De Oud-Katholiek
- Denkt mee over de koers van De Oud-Katholiek.
- Houdt de redacteurs bij de les.
- Heeft contact met de spellingcontroleur
- Draagt zorg voor de eindtekst die naar de vormgever kan.
- Draagt waar nodig zelf ook zorg voor een redactionele bijdrage of artikelen.

Wij vragen:

- Een uitstekend coördinatievermogen.
- Betrokkenheid bij en kennis van de Oud-Katholieke Kerk.
- Enthousiasme en initiatiefrijke houding.
- Een verantwoordelijke houding in een continu proces.

Wij bieden:

- Een boeiende functie die je doet bewegen van het centrum tot de randen van de kerk.
- Een vrijwilligersfunctie, maar wél een van de weinige waar een beperkte jaarlijkse vergoeding tegenover staat.
- Een enthousiaste, creatieve redactie.

Meer informatie of aanmelden bij Marieke Ridder: m.j.ridder@icloud.com.

Agenda

15 maart

Studiedag pastores over 'De Kunst van het preken'. Inspiratiedag Kerkproeverij 2018. KRO-NCRV gebouw in Hilversum. Info: portal.eo.nl/kerkproeverij

6 april

01 Juli - 06 Juli

Summer school in oud-katholieke theologie. Voor alle informatie: www.utrechtsummerschool.nl/courses/culture/old-catholic-theology-in-its-ecumenical-context

20-23 september

Internationaal Oud-Katholiek Congres in Wenen, Oostenrijk. Thema: Het zout der aarde. Inschrijven tot 1 mei 2018. Info: kongress2018.altkatholiken.at

Vastenactie

In Beni Souef (Egypte) staat het El Salam ziekenhuis dat mede dankzij de steun van Sint Paulus, ok missie en diaconaat buitenland (lees: uw giften) gebouwd kon worden. En ook in 2016 vroeg St Paulus uw hulp voor het beschikbaar maken van nierdialyse- en fysiotherapie behandelingen.

De opbrengst van de vastenactie 2018 is opnieuw bestemd voor het El Salam ziekenhuis waar onze Koptische zusters zich inzetten. Zij merken dat het voor de armen moeilijk is om de zorgkosten te betalen en er is ook dringend behoefte aan een AED (automatische externe defibrillator). De zusters hebben al ruim één derde van de kosten kunnen financieren en hopen dat wij de resterende €2.500 kunnen bijdragen voor de kosten van dit apparaat.

Uw gift wordt van harte ontvangen! Info: stpaulus.okkn.nl.

Colofon

De Oud-Katholiek is een periodieke uitgave van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland, verschijnt zes keer per jaar en wordt verspreid op alle oud-katholieke adressen in Nederland.

Redactie

Marco Derks, Yvonne van Doesum, Robert Frede, Wilma Kramer, Dio van Maaren, Inge van Maaren, Marieke Ridder.

Redactieadres

redactie@okkn.nl of:
Kamerlingh Onnesweg 167
1223 JE Hilversum

Vormgeving

Sync. Creatieve Producties, Hilversum

Productie

Nilsson, Goes
ISSN 0 167 3963

Redactiesluiting: 10 maart 2018

De volgende Oud-Katholiek verschijnt eind april.

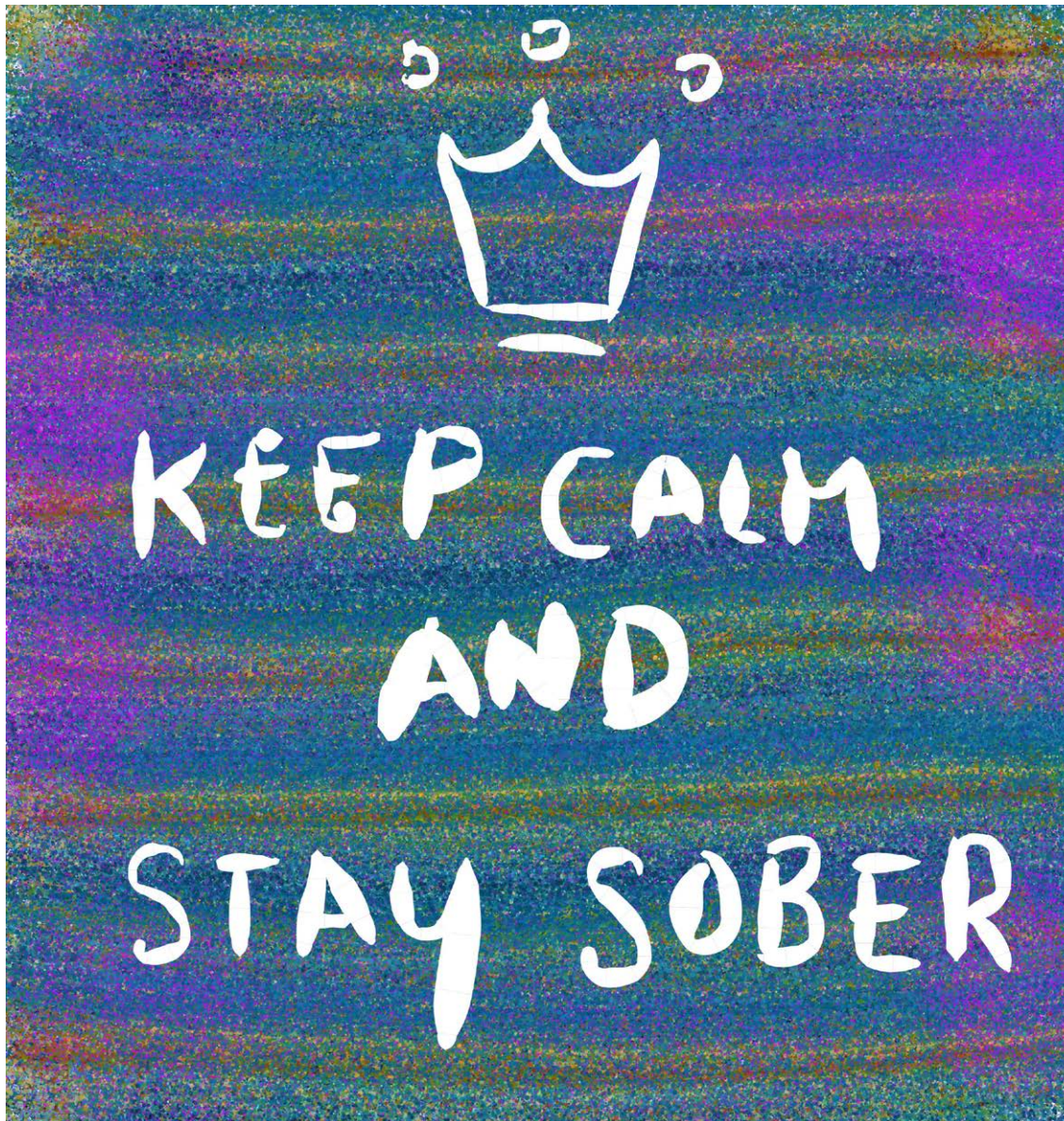
Abonnement

Bent u niet oud-katholiek maar wilt u deze uitgave wel graag ontvangen? Voor € 25,- per jaar zenden wij u het blad graag toe. Een briefje met volledige adresgegevens kan naar: registratie De Oud-Katholiek, Koningin Wilhelminalaan 3, 3818 HN Amersfoort. Of: info@okkn.nl
Giften welkom op: NL06ABNA0214190129 t.n.v. Oud-Katholieke Kerk van Nederland te Amersfoort.

Verantwoording foto's (voor zover bekend):

p.7: Demian Smit, via Pexels; p.1,16,19,20: Dio van Maaren; p.4: Wikimedia commons; p.8,9,10: De Schone Poort; p.24: bewerking: Yvonne van Doesum.

DE ACHTERKANT

We stellen ons niet dagelijks de vraag: 'Waar kan ik zonder?' Of, anders gezegd: 'Wat heb ik minimaal nodig?'. Terwijl dat wel vragen zijn die kunnen zorgen voor minder stress bij de grote en kleine keuzes die we in ons leven maken. Vaak als ik me deze vragen wel stel, blijkt dat ik met veel minder toe kan om me gelukkig te voelen, veel minder dan ik mezelf soms wijsmaak. De ruimte die dat oplevert draagt bij aan mijn levensgeluk.

Yvonne van Doesum